

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

§. III. Acta S. Placidi multiplicia, sed omnia sublestæ fidei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73889)

A pro sua in hunc pietate, etiam post allatam, ut aiunt, in Occidentem S. Placidi Passionem, addiderit? Nec obstat Longobardicus Litaniarum character; quippe qui saeculo etiam XII Casinensibus in usu fuit, teste Joanne Baptista Maro in caput 47 Petri Diaconi Casinensis de Viris illustribus Casinensibus, ubi sic habet: Item (exaravit Petrus diaconus) Regestum pervetustum sign. num. 86 characteribus Longobardicis in membranarum scriptum ex mandato Senioretti abbatis etc.: hic vero ab anno 1127 ad annum 1137 Casinensibus praefuit.

de quorum
antiquitate

31 Neque Petri Damiani, qui saeculo XI scripsit, hic utar testimonio, quamquam de illo Arnoldus Wion lib. III Ligni Vitae ad diem 5 Octobris ad hunc modum loquatur: In eadem libraria (Casinensi) pulpito septimo reperiuntur nonnulli versus heroici de eodem Sancto (Placido), qui ex inscriptione videntur esse Petri Damiani. Hujus, inquam, hic mentionem non fecero, tum quod versus illos ipsemet Wion Petro Damiani dubitanter adscribat; tum quod hujus Opera opere collegerit, typisque ediderit Constantinus, monachus S. Nicolai de Arena Catanensis, Congregationis Casinensis Ordinis S. Benedicti, nec tamen in his praedicti versus locum habeant usquam. Asseverantius quidem de Theodino paulo ante haec scripserat Wion: D. Theodinus monachus in ejusdem Martyris (Placidi) solemnitate alios duos Sermones ad fratres habuit, et primi quidem initium est: «Hodierni diei» alterius vero: «Praesentis festi memoria» qui omnes reperiuntur Ms. in Bibliotheca Casinensi, et in libello quodam cameræ R. P. Abbatis deputato.

B At quis hic Theodinus fuerit, quo tempore istos de S. Placido ad fratres sermones habuerit, tacuit Wion. In Casinensium abbatum Catalogo apud Erasmusum Gattola ad calcem Casinensis Historiae pag. 931 bini hujus nominis Casinenses abbates occurrunt, quorum prior anno 1166, posterior inter annos 1251 et 1263 Casinensibus praefuit: at cum Wion de Theodino monacho sermo sit, de neutro intelligendus videtur. Tertius in Catalogo Monachorum Casinensium dignitate illustrium ibid. pag. 935 occurrit; qui sub annum 1061 ab Alexandro II Pontifice e monacho Casinensi ad S. R. E. purpuram euectus, ut refert Chronicum Casinense lib. III, cap. 26; atque idem videtur, qui Theodinus a Wione memoratus, licet Theodinus ibidem appelletur. Certe ita etiam sensit Ciaconius lib. I Historiae Pontificum Romanorum ad annum 1061 de Theodino Cardinali, praeter alia, scribens: Scripsit, ut refert Wion, sermones de S. Placido.

minus nobis
constat.

32 Ex quibus, si vera Wion scribit, duo intelligimus, alterum, sermones illos ad fratres de S. Placido verosimillime habuisse Theodinum, priusquam ab Alexandro II, qui ab anno 1061 ad annum usque 1073 Pontificatum protulit, Romana purpura donaretur: alterum vero, jam tum Casinensibus in usu fuisse, ut S. Placidi memoriam quotannis festa solemnitate recolerent; atque adeo hinc etiam efficitur, primam S. Placidi notitiam Actis Graecis, saeculo XII in Occidentem primum allatis, non deberi. Tres praeterea Hymnos Mss. ex Breviario quodam membranaceo caenobii S. Zenonis Veronae descriptos, et in S. Placidi Sociorumque laudem compositos, idem auctor exhibet; at nihil de illorum aetate lectorem monuit. Raynaldus, Casinensis abbas, trium pariter Hymnorum in laudem S. Placidi, ut idem Wion refert, auctor, anno dumtaxat 1137 Casi-

nensis caenobii praefecturam accepit. Denique praeteriri hoc loco non possent, quas laudat Wion, Siculorum ad S. Benedictum, et Gordiani altera ad S. Maurum, altera ad Vigilium Papam, aliisque generis ejusdem Epistolae; modo de illarum sinceritate constaret: verum de his infra; quae enim hoc § dicta sunt, per se sufficiunt, tum ut refutentur ii, qui S. Placidum, nec in vivis quidem umquam fuisse, nec prius in Ecclesia cognitum, quam protrahi in lucem Acta ejus Graeca ceperint, contendunt; tum etiam, ut sacrum quaecumque cultum ante saeculum duodecimum S. Placidus obtinuisse, saltem in Italia, ostendatur. Itaque ad ejus Acta progredior.

AUCTORE
J. B.

§ III. Acta S. Placidi multiplicia, sed omnia sublestae fidei.

Sancti Placidi martyris Benedictini res gestae ac passionem posteritati plures transcripsisse feruntur, nimirum Gordianus monachus, Petrus Diaconus Casinensis, et Stephanus Anciensiensis, de quibus Arnoldus Wion lib. III Ligni vitae in Annotatis ad diem 5 Octobris in hunc modum loquitur: Passionem (S. Placidi et Sociorum) scripsit, imperatore Justiniano jubente, duplici stylo, Graeco videlicet et Latino, Gordianus monachus: Latinam adferunt Lippomanus tom. IV, et Surius tom. V hac die: Graeca vero, in Latinum conversa, extat Ms. in caenobio montis Casini tali exordio: «In claro et renitenti triumpho» quae est apud Surium tom. VII. Secundo loco eam composuit D. Stephanus, Anciensiensis episcopus, quam vidi Ms. ibidem sic incipientem, «Sub S. Spiritus disciplina.» Tertiam itidem reperi sub nomine Petri diaconi, quam se composuisse idem Petrus fatetur lib. IV, cap. 68 (alias 66) quae sic incipiebat: «Gymnosophistarum mos.» Anno 1686 Casinensem Bibliothecam Mabillonius quoque lustravit, is tom. I Itineris Italici pag. 123 eadem de re haec habet: De vita S. Placidi apud Casinum diligenter inquisivimus, et de Vita S. Mauri. Triplex ibi reperta beati Placidi Vita: una jam vulgata (a Surio Trimestri IV a pag. 63, et recusa in Actis Sanctorum Benedictinorum Saec. I a pag. 43) sub nomine Gordiani, antiqua: altera per Petrum diaconum ac monachum Casinensem, ad Gregorium praesulem: tertia per Stephanum Anciensem. Utraque inedita (non viderat forte Mabillonius Octavii Cojetani Opus de Sanctis Siculis anno 1657 Panormi impressum) et ex Graeco (sic isti auctores aiunt) translata. Primae Vitae folia ante annos septingentos descripta ad compingendos alios codices detracta invenimus.

Acta S. Placidi multiplicia:

E

F

33 Gordianum una cum S. Placido Casini monachum egisse, ac inde in Siciliam abeunti comitem adhaesisse, quin et illius martyrii spectatorem fuisse, Acta ipsa, quae Gordiani nomine venditantur, expresse perhibent: magni proinde faciendi essent Acta a tali auctore conscripta, si modo et haec vere dicerentur, et Acta ipsa ad nos sincera pervenissent. Sed neque fundate satis Acta ulla S. Placidi Gordianus scripsisse dicitur, neque, si scripserit, ad nos integra pervenerunt. Falsum primo apparet, quod Wion ait, Gordianum Acta S. Placidi Graece et Latine scripsisse: Graece quidem id illum praestitisse, habent Acta Latina, tum quorum exordium est, In claro et renitenti triumpho,

Graeca Gordianus

ACTORE
J. B.

triumpho, tum quæ Stephanus Aniciensis exarasse dicitur; contra de Actis Latinis, a Gordiano conscriptis, nulla ibidem mentio; neque Wion quemquam dicti sui testem facit. Græce porro Gordianum S. Placidi res gestas explicasse, dixit Stephanus Aniciensis in sua ad Casinenses Epistola a Cajetano tom. I de Sanctis Siculis pag. 172 et seq. excusa: idem Petrus diaconus Casinensis in Prologo ad Vitam S. Placidi tom. VI Scriptorum veterum apud Martene col. 787; et post hos alii plures affirmarunt: sed neque Petrus Casinensis diaconus, neque Stephanus Aniciensis ante sæculum XII scribere, ac proin recenter nimis uterque scripsit, ut Vitam S. Placidi a Gordiano Græce conscriptam fuisse, quod omnis antiquitas tacuit, fateri nos cogant.

scripsisse per-
peram credi-
tus fuit

* inidonei

36 At, inquit, Vitam S. Placidi Græcam a Gordiano conscriptam uterque præ manibus habuit, ac Latinam fecit: ita enim Stephanus Aniciensis in Prologo: Quapropter etiam nos ad hoc Opus idonei minusque digni, ne magnalia Dei nostri suppressisse silentio velut ex invidia videamur, exactoria prece sanctorum, qui Deo in cœnobio militant Casinensi, B. Placidi monachi simul ac martyris Passionem, Deo favente, suscepimus describendam, quam a Gordiano, patris Benedicti discipulo, et ejusdem Martyris socio, Græce et minus fere in Latinum translata, eo styli genere prosequamur, ut etc.: Ita etiam Petrus num. superiore citatus: Nam cum ab ipsis B. Benedicti temporibus in Casinensi gymnasio sapientes quam plurimi fuerint, istius (S. Placidi) Passio (a Gordiano, ut paulo ante dixerat, descripta) de Græco in Latinum translata fuisset, hocque omnipotens Deus per nos tempore vestro implere dignatus est. Sic habet: Vitam S. Placidi a Gordiano conscriptam fuisse Græco sermone, auctores illi crediderunt; sed facili nimis, ut ex allata in Occidentem S. Placidi Passionis, et Gordiano adscriptæ historia in primis ostenditur. Contigit illa Petri ætate, ac, teste quidem ipso Petro apud Octavium Cajetanum tom. I de Sanctis Siculis pag. 183, ita fere habet.

a nonnullis
ex Simeonis
cujusdam,

36 Fluebat annus sæculi duodecimi decimus quintus, ætatis vero Petri quintus, cum S. Placidi Acta hactenus ignota ab ignoto pariter homine in Italiam allata fuere: Græcus is erat, nomine Simeon, conditione presbyter. Constantinopoli Siciliam, inde Salernum Picentinorum metropolim adiit, annum jam agens, si credere lubet, centesimum decimum. Munus secum detulerat, quod sane gratum Benedictinis fore existimabat, Passionem scilicet S. Placidi, Gordiani manu exaratam. Itaque cum ad Salernitanum S. Laurentii monasterium divertisset, nonnulla hic senex memorare de miraculis S. Placidi et passione cepit, quibus ut fidem faceret, S. Placidi Acta a Gordiano scripta exhibebat, eaque post S. Placidi obitum majoribus suis, apud quos Constantinopoli hospitatus fuerat, reliquisse Gordianum, affirmabat. Effluerant a S. Placidi martyrio anni jam forte 374; et nova quædam, nec prius audita, de S. Placido Simeon referebat; mirum quoque videbatur Benedictinis, Passionem S. Placidi, qui in Sicilia passus fuisset, Constantinopoli scriptam, ac inde post tot annorum spatium in Italiam demum allatam: unde ne sic quidem dictis suis fidem fecit. Igitur cum talibus dictis (Petrus diaconus audis) nullus præberet assensum, senex ille Simeon in lacrymas resolutus, lignum Crucis tangens dixit: Per istam sacratam Domini Crucem, et per sacrosanctam imaginem Salvatoris, quæ ibi

depicta est, quia hæc, quæ locutus sum ad vos de B. Placido martyre, vera sunt, et hanc Cartam, quam de martyrio ipsius et Sociorum ejus in manibus teneo, Gordianus famulus ejus descripsit, et in domo parentum meorum reliquit, juxta relationem eorum. Sic demum apud aliquos fidem Græcus invenit, non apud Joannem, S. Laurentii Præpositum, qui, ut idem Petrus refert, Passionem illam Casinum ferre constanter renuit, dicens, illum delusorem Constantinopolitanum esse.

37 Aderat præterea et alter quidam monachus, Joannes dictus, monasterii Capuani, qui, licet hominis Græci dicta primum suspecta habuisse videatur, deinde tamen, sive Simeonis rogatu, sive quod fidem deinde aliquam illius dictis adjecisset, Acta illa Græca Casinum mitti curavit ad Raynaldum, cujus denique hortatu jussuque eadem se Latino sermone donasse, ipse Petrus scribit loco apud Octavium Cajetanum supra laudato. Verosimile admodum sit, nec Casini defuisse, qui Acta illa, Gordiani nomine palliata, habuerint pro fabula, vel certe suppositionis falsique suspecta, quos inter et ipse Petrus numerandum videtur: quippe in Prologo quidem ad Vitam S. Placidi, quam anno ætatis suæ vigesimo tertio Latine exaravit, Gordianum eorum auctorem esse, diserte affirmat; at in libro de Viris illustribus Casinensibus, quem ætate grandior scripsit, ne verbum quidem de Gordiano occurrit, licet Faustum, alterum S. Benedicti discipulum, et Vitæ S. Mauri, ut ait, scriptorem, Casinensibus scriptoribus, quos eo libro ex instituto prosequitur, inserere nequam neglexerit; idem procul dubio Gordiano facturum, si Acta illa Græca, quæ alias ipsemet Gordiano adscripserat, vere a Gordiano conscripta fuisse, tum temporis existimasset.

38 Quod si Petrus a priori sua opinione postmodum desciverit, nã id ille juste recteque fecit. Viderit enim Actis illis errores contineri graves sane nimis atque multiplices, quam ut a Gordiano committi potuerint, ut suis locis liquido apparebit. De illis nimirum erroribus loquor, qui Actis tum a Petro, ut voluit, interpolatis, tum a Stephano Aniciensis Latine versis, communes sunt, et quibus proinde Acta Græca, Gordiano afficta, inquinata fuisse oportet. Acta illa a Gordiano scripta fuisse, sola Simeonis suadebat auctoritas: at hunc narrationi suæ nonnulla, quæ si non aperte falsa, suspecta equidem sunt admodum ac parum verisimilia, inseruisse perspexerit. Hujusmodi est, quod de Gordiano, paulo post Placidi martyrium Constantinopolim profecto, ait. Itineris hujus causas offerunt Acta a Mabillonio edita num. 91. tum quod Gordianus, martyrum corporibus sepulturæ traditis, quid faceret, vel quid diceret, nesciebat; tum quod nimia in Italiam redeunti discrimina imminerent. Si Gordiano apud Siculos nihil negotii reliquum erat, quid, quæso, cause fuit, cur Constantinopolim irerit? S. Benedicto, etiam tum in vivis superstiti, nomen dederat, obedientiamque debebat: licuitne Gordiano, illo inconsulto, regiones transmarinas adire, solique, qua vellet, vagari iis in regionibus, in quibus nulla erat Benedictinorum colonia, nullus alumnus? Morari sallem S. Benedicti jussa debuisset, aut certe eodem, unde venerat, Casinum redire. At terruerunt hominem viæ pericula; illum ipsum scilicet, quem varia discrimina et infinitarum undarum certamina (sic alibi Gordianus ipse ad Vigilium Papam scripsisse fingitur) ab arripiendo itinere Constantinopolitano non deterruerunt.

A 59 Præterea quomodo verum est, Gordiano apud Siculos non fuisse, quod ageret? Repentina fuit Messanæ invasio, brevenque illic a Placidi nece moram traxere Saraceni, ut Acta laudata habent; imo quinto post S. Placidi martyrium die Messana solventes in medio Phari naufragio perierunt. Villæ vero Benedictinæ dispersæ erant per omnem Siciliam multæ, ut quidem aiunt. Num propter destructionem unius forte monasterii Messanensis nulla erat habenda Gordiano tot villarum prædiorumque adhuc intactorum ratio? Non deerant igitur possessiones plurimæ, quibus conservandis operam daret: poterat colonos dispersos colligere, poterat resarcire quassata, atque hujus generis alia non pauca moliri. Neque ignorabat, paucos ante annos S. Placidum in Siciliam missum fuisse, ut illas alienis manibus eriperet, ac monasterio Casinensi, ejus erant, vindicaret; atque adeo probe norat, ab officio suo abesse longissime, bona illa idoneo præsidio destituta deserere, et alieni appetentium cupiditati objicere. Adhæc fingamus tantisper, Gordianum S. Placidi Acta Constantinopoli concinnasse. Fertur ille in Siciliam rediisse et Syracusis mortuus. Quis sibi facile persuadeat, Gordianum illic redituum ne exemplar quidem Actorum a se scriptorum suæ addidisse sarcinulæ; aut illic jam reuersum scripto altero tum Ordini suo, tum Occidentalibus ceteris non exposuisse, quæ viderat? aut ne id faceret, per suos licuisse?

40 Potuisset quidem huic labori Gordianus parere, si, quod fingere nonnullis placuit, Acta illa per Orientis Justinianus, per Occidentis ecclesias Vigilii Papa longe lateque dispersisset. Sed frustra fabulis fabule accumulatur: id enim si ita se habuisset, enim vero aliquod saltem eorum exemplar alicubi in Occidente conservatum fuisset; aliquis saltem ex antiquis scriptoribus, maxime Benedictinis, nonnullam illorum mentionem alicubi inieisset, neque, posteaquam annos latuissent circiter 374, e Constantinopolitanis latebris subito ac præter omnium expectationem erumpere debuissent: at in Romanis Bibliothecis, in Benedictinis archivis, aut in Occidentalium ecclesiarum scriniis custodiri, indeque, si qua illorum obrepsisset obliuio, in lucem protrahi. Benedictini eundem magno illa plausu excepissent, et alicubi saltem, ubi minus calamitatum, quam in Sicilia, passi sunt, velut auro pretiosiora conseruissent. Neque predictis figmentis a Litteris tum Gordiano, tum Justiniano imperatori et Vigilio Papæ affectis, et Chronico Casinensi, Parisiis studio et opera Jacobi du Breul, monachi S. Germani a Pratis, anno 1605 Ambrosii et Hieronymi Drouart typis edito, subjectis pondus ullum accedit; ita videlicet imperite confectis, ut fidem nihilo majorem, quam ipsamet Acta mereantur, ut facile credet, quisquis legerit pauca, quæ inde subnectimus.

44 Primum personatus ille Gordianus causas Vigilii Papæ exponens, quibus se ad scribenda S. Placidi Acta impulsus ait, præter alias, Justiniani imperatoris jussu his verbis allegat: Accedebat ad hoc, quod diuus triumphatur augustus Justinianus Aeneada jam dicti nepotis sui Placidi Passionem exarare sauxerat, gliscens ardore insatiabili examussim ejus Acta cruciatuque agnoscere. Aeneada titulus Justiniano in Actis quoque tributur num. 3. Sed hunc nec a Justiniano, nec a quouam imperatorum adscitum fuisse unquam, ac porro ridiculum esse, fatetur Mabillonius in suis ad Acta Observationibus. Tomus Octobris III.

Placidum vero Justiniani nepotem fuisse, purum commentum est, ut § sequenti dicitur: Tum non modo S. Placidi ortum, gesta, ac martyrium literis se consignasse ait; sed addidisse his etiam, quæ in S. Placidi Messanensi cænobio ab illius obitu contigerunt: Adjungentes ea, inquit, quæ post Passionem in jam dicto evenere cænobio. Quo loco in Actis num. 90 Vigilii Papæ successores 49, quot certe Gordianus videre non potuit, oblatas a Tertullo in Sicilia S. Benedicto possessiones confirmasse dicuntur. Præterea sub finem Epistolæ ait: Denique Opus istud, quod triumphatoris invicti Justiniani jussu cuderam, sanctissimo Eutitio patriarchæ novæ Romæ Constantinopoleos ostendi in secretariis Majoris ecclesiæ, dum synodum civ. episcoporum una vobiscum jussu domini nostri Justiniani perpetui augusti celebraret. At ex collatione 2 concilii Constantinopolitani secundi liquet, Vigilium concilio isti interesse, licet tum ibi moraretur, constanter renuisse; episcopos autem ad id convenisse centum sexaginta quinque, ait Zonaras in Vita Justiniani. Denique scriptam ait Epistolam anno 27 Justiniani, consulatu Basilii et Belisarii anno XII. Signare debuerat annum Justiniani vigesimum septimum, post consulatum Basilii duodecimum: consulatum enim inii Belisarius anno 535; Basilii vero 541, ut adeo annus duodecimus utriusque in annum Justiniani vigesimum septimum, Christi 533, concurrere non potuerit.

42 Iisdem fere vitis Justiniani ad Vigilium laborat Epistola, in qua pariter Aeneada titulum, quasi ab Aenea genus duxisset Justinianus, hic sibi vindicat, centum quinquaginta quinque episcopos una cum Vigilio Constantinopoli congregatos ait, et Placidum suum vocat nepotem. Præterea, cum inscripta sit Vigilio Papæ, Eutitio Constantinopolitano, Apollinario Alexandrino, Eustachio Hierosolymitano patriarchis et centum quinquaginta episcopis Constantinopoli constitutis, scriptam fuisse oportet tempore concilii Constantinopolitani secundi, sive anno Justiniani 27, post consulatum Basilii 12, Christi 533. Atqui scribitur, Data III Non. Majas... anno a Deo nostri conservandi imperii XXII, consulatu Basilii viri clarissimi anno nono. Itaque subscriptio Epistolæ cum inscriptione non coheret. Adhæc anno post consulatum Basilii nono (Christi 530), mense Maio,

fluebat annus Justiniani 24, quippe quem anno 527, mense Aprili, Justinus senior imperii societate donavit. Denique corrumpente jam dicta Justiniani Epistola, Vigilii ad illam Rescriptum corrumpat, necesse est, quamquam non desint alia, quibus et illud fictitium esse monstratur: hæc porro tantum Rescripti lubet attingere: Pissimum vestrum imperium gratia divina, martyre Christi Placido intuente, una cum domina Theodora augusta et natus ejus, custodiat etc.: Justiniani ad Vigilium mox memoratam Epistolam anno 533 scribi debuisse, si quidem genuina esset, jam dixi: sed demus, scriptam fuisse jam inde ab anno Justiniani 23 aut 24, post consulatum Basilii nono, id est, anno Christi 530; qui potuit Vigilii longos annos Theodoræ augustæ precari, quæ jam ante e vivis excesserat? Procopius enim lib. III, cap. 30 de Bello Gothico Theodoræ obitum anno ejusdem belli 14 illigat; quod cum anno imperii sui nono Justinianus suscepit, ut citatus Procopius scribit lib. I, cap. 5, simul eucurrit annus Justiniani 22, et belli Gothici 14. Item lib. II de Bello Persico cap. 30, cum anni Justiniani imperii 23 meminisset, mox subdit: Anno superiore

AUCTORE J. B.

E

Justiniani imperatoris et Vigilii PP.

F

ejusdem Gordiani,

AUCTORE
J. B.

Joannes Cappadox Byzantium venerat ab imperatore accitus: tunc enim Theodora augusta supremum diem obierat.

pseudo-epistole:

45 Quod vero additur de Theodoræ natis, si fabulatoris mentem recte assequor, putavi is, Justinianum, post initum cum Theodora matrimonium, legitimos ex ea liberos procreasse: at ita Justiniano in Compendio Chronico Constantinus Manasses scribit: Qui talibus abundabat dotibus imperator, nullam sobolem masculam, nullam fæmineam, quæ ipsi succederet, habebat. Quapropter moriturus, et terris excessurus in natum ex sorore Justinum coniectis oculis, eum imperatorem designat. Et in Vita S. Sabæ per Cyrillum Scytopolitanum scripta legitur Theodora S. Sabam orasse, ut sibi filium a Deo impetraret; id vero illum facere renuisse. Verba Cyrilli apud Cotelerium tom. III Monumentorum ecclesiæ Græcæ pag. 341 et seq. Latine versa sic habent: Augusta (Theodora) vero excepit eum (S. Sabam) cum lætitia et venerabunda salutavit; posteaque his verbis adhortata est: Ora pro me, pater, ut det mihi Dominus filium. Respondit Sabas et dixit: Deus gloriæ in pietate et victoria imperium vestrum conservet. Merore autem affecta est Augusta, quod petitioni suæ non annuisset. Causam vero rogatus Sabas respondit: Credite mihi, patres, non ex ventre illius fructus egrediatur, ne Severi dogmatibus lactetur, pejusque quam Anastasius Ecclesiam perturbet: unde Cangius in Familiis augustis Byzantinis ait, si qui Justiniano et Theodoræ adscribantur liberi, ex nefasto alterutrius contubernio natos esse, apud quem plura ac de re legi possunt. Sufficiunt enim hæc dicta, ut monumenta adducta, ad fidem faciendam, Acta S. Placidi a Gordiano conscripta fuisse, inepta credantur. Nec iis in Præfatione Actorum Benedictinorum, aut in Annalibus Mabillonius uti voluit, ut Acta S. Placidi Gordiano vindicaret, quod utique facere non neglexisset, si ad id apta atque accommodata existimasset.

sed illi a recentioribus

44 Quin imo Acta illo Gordiano a recentioris ætatis scriptore afficta, fuisse priore loco Mabillonius suspicatur; altero vero palam fatetur: nam in Præfatione ad Acta Sanctorum Benedictinorum § iv ita scribit: Petrus diaconus Cassinensis, sæculi x scriptor non malus quidem, sed non satis diligens, S. Placidi ejusque Sociorum gesta a Gordiano, Placidi comite, scripta, vel interpolavit, vel supposuit. At Annalium Benedictinorum lib. III, num. 25 ita loquitur: Optandum sane esset, ut accuratiorem de rebus ab eo (S. Placido) gestis scriptorem haberemus, quam Gordianum illum personatum auctorem, qui ejus discipulus atque itineris socius fuisse, ejusque vitam Græcè scripsisse dicitur. Scriptorem longe recentiorum arguit imperita narratio, plurimis respersa erratis, quæ nisi in posteriorum temporum hominem, et quidem imperitum, cadere non possunt; nec modo interpolatorem, sed falsum auctorem omnino arguunt. Non minus severe hæc Acta excepit Papebrochius tom. III Maii pag. 606, ubi, cum de S. Mauri Vita dixit, merum sequentis ævi figmentum sibi videri, de S. Placidi Vita mox addit: Ei simile, quod de martyrio S. Placidi et Sociorum sub nomine Gordiani eorumdem ministri, habetur: cui quid solida veritatis subsit, inter tot mendaciorum monstrâ nequeat vel per conjecturam prudentem deliniri.

afficta sunt:

45 Atsi Acta illa Gordianus non scripsit, quo

tempore quove auctore conficta sunt? Auctorem illum, inquit Mabillonius Annalium lib. IV, num. 44, quisquis est, non ante Johannis Octavi Pontificatum vixisse, ex eo colligimus, quod is Pontifices recensens, qui Tertulli donationes in Sicilia factas comprobarunt, a Vigilio Papa numerat quadraginta novem. Totidem enim a Vigilio ad Johannem Octavum numerantur Romani Pontifices. Haud igitur ante annum 872, quo Joannes VIII renunciatus est Ecclesiæ Pontifex, conscripta fuerunt: ino forte et multo serius; cum neque Leoni Marsicano ulla eorum notitia fuerit aut usus, neque quidquam de illis unquam proditum fuisse sciat, ante Simeonis, hominis Græci ac ignoti, in Italiam, sæculo XI jam inchoato, seu verum seu fictum adventum. Deinde fateri necesse est, nullum in Actis Latine redditus apparere indicium, unde e Græco ad Latinum sermonem translata fuisse conjiciatur; nec aliquid usquam Græci textus exemplar reperitur. Unde nonnulli autumant, quidquid de his Actis, a Gordiano Græcè conscriptis, fertur, Petri Casinensis diaconi inventum esse, quo confictis a se Placidi Actis majus pondus ac fidem conciliaret: quod si ita re vera est, næ ille quidem mentitus est splendide: mihi vero Petrum absque certioribus argumentis fraudis adeo abjectæ reum agere religioni est, quamquam ex dictis hæcenus persuasum habeam, sæculo IX (quisquis ea finxerit) non esse antiquiora, quod ad eorum fidem elevandam satis est. Ad Acta Latina progredior.

46 Certum est, Petrum Casinensem diaconum in Actis vero, que Latine existant, partem in his aliquam habuisse: lib. IV Chronici Casinensis, quem ipsemet scripsit, cap. 66, tom. IV Scriptorum Rerum Italicarum pag. 336 hæc de illo leguntur: His porro temporibus Petrus diaconus anno Dominicæ incarnationis quinto decimo centesimo atque millesimo, primo ætatis suæ lustro a parentibus suis beato Benedicto oblatas et a jam dicto Gyrrardo abbate susceptus, et habitu sanctæ conversationis indutus, atque sub eodem abbate per annos bis IV eruditus, vice-simo primo anno ætatis suæ scripsit ad Oderisium secundum supra dicti Gyrrardi successorem. Passionem beatissimi martyris (supple Marci) et sociorum ejus, vitam egregii confessoris Fulconis, Passionem sanctissimi martyris Placidi discipuli beati patris Benedicti etc. Eadem legere est in Opere, quod de Viris illustribus Casinensibus idem Petrus scripsit, cap. 47, ubi nulla utrobique Actorum Græcorum mentio fit, licet priore loco librum Hæcæ regis Arabiæ de pretiosis lapidibus Græco in Latinum sermonem transtulisse legatur. At apud Cajetanum Octavianum de Vitis Sanctorum Siculorum tom. I, pag. 183 et seq. ita de se loquitur Petrus: Quam (Passionem Græcam S. Placidi a Simeone acceptam) ille (Raynaldus Casinensis tum monachus, postea abbas) accipiens nostræ exiguitati contradidit, præcipiens, ut diligentius illam emendans, futuris generationibus habendam contraderem, hæc jussione conventus parvi, et ad Regis æterni laudem beatissimi martyris Placidi Passionem ex cultiore stylo digessi etc.: atque adeo Petrus S. Placidi Passionem Latine condidit, vel certe ab alio conditam interpolavit.

47 Quam hic e Græca Latinam fecisse se, ait, sed forte interpolavit tantum Petrus Raynaldi jussu S. Placidi Passionem, eadem videtur, ac illa, quam Ruinartius et Mabillonius tomo I Actorum SS. Benedictinorum inseruerunt, et nos ex illis primo loco recudemus: nam et alteram Petrus Casinensis diaconus Passionis S. Placidi e Græco fonte

Petrus Casinensis certo habuit:

A fonte scriptiorem adornasse legitur tomo VI Scriptorum veterum ab Edmundo Martene et Ursino Durand collectorum col. 786 et seq., ubi in Prologo Petrus ait, id Operis se suscepisse jussu Gregorii præsulis (dubitat Mabillonius in Annalibus Benedictinis ad annum 534, num. 25, Tarra- cinensis, an Suessani) anno ætatis suæ vigesimo tertio, id est, Christi circiter 4133. Hanc quidem Petri lucubrationem non vidimus hactenus; diversam tamen ab ea, quam Mabillonius edidit, aliud in utraque Placidianæ Vitæ exordium, aliud item finis indicare videtur: illud ita habet: Postquam summi Regis dignitas lucis suæ radio idolorum tenebras pepulit ac procul fugavit, multos per orbem Ecclesiæ suæ donavit viros, qui ceu sidera cælum, ita et hi ejus Ecclesiam vita ac miraculis adornarent etc.: finis vero ita: Beatissimi Placidi gloriosus meritis intervenientibus Domini nostri Jesu Christi, nullus ambigat usque in hodiernum diem pro nostra salute Virginis qui in ventrem descendit, devictoque mundi principe, captivitatis formam vehens

B secum locavit in arce, qui vivit etc.

aliaque Ste- phanus Ani- ciensis fertur e Græco ver- sisse,

48 Fertur et Stephanus quidam Aniciensis, auctor cætera ignotus, S. Placidi gesta e Græco in Latinum vertisse sermonem Casinensium monachorum rogatu. Stephani versionem primus typis edidit Octavius Cajetanus ac annotatis illustravit tom. I Vitarum Sanctorum Siculorum: quæ autem apud Stephanum de S. Placido ac Sociis recitantur, ex eodem fonte prodixisse, unde sua Petrus Casinensis hausit, tum Petri, tum Stephani versionem inter sese conferenti manifestum fiet: verum id inter utranque discriminis intercedit, quod Petri versio, ut longe prolixior, cariusque additamentis aliunde petitis sæcundior, ita et Stephani versio verisimilitudine multum cedat. Porro nec Petrus Stephani, nec Stephanus Petri usquam meminit, ut adeo neuter alterius versionem vidisse videatur; nisi forte Stephanus Petri versionem tacite indicet, cum Casinensibus monachis ait in Prologo: Unde et Placidi martyris vestri triumphos pariter et agones, qui Latinorum incuria diu silentio sepulti erant, cum apud Græcos egregie vixerint atque floruerint, de Græco produxistis in lucem, et ut eodem stilo mediocri editis verbis ornatioribus et magis propriis debeam colorare, potestativæ precis instantia postulatis. Verum, cum et ipse Simeon Græcam S. Placidi Vitam Latine, sed minus apte, interpretatus esse ac reddidisse dicatur a Petro Casinensi apud Octavianum Cajetanum tom. supra citato pag. 483, Simeonis potius, quam Petri versionem istis verbis attigisse Stephanum, vehementer mihi suspicio est.

dubium, uter prior scripserit:

49 Incertum Octavio Cajetano est, uter alterum præcesserit, uter secutus sit. Stephanus S. Placidi gesta Græcis quidem litteris celebrata fuisse, at non item Latinis, iterum atque iterum repetit; unde Petrum præcessisse videri potest: at idem Petrus in Prologo ad Gregorium præsulem t. VI Veterum Scriptorum col. 787 his verbis affirmavit: Nam cum ab ipsis B. Benedicti temporibus in Casinensi gymnasio sapientes quamplurimi fuerint, et istius (S. Placidi) Passio de Græco in Latinum a nullo translata fuisset, hocque omnipotens Deus per nos tempore vestro implere dignatus est. Nihil igitur hinc pro majori alterutrius antiquitate effici potest. Petri versionem paulo post expoluisse Stephanum, ex Bibliothecæ Casinensis monumentis Mabillonius num. 47 laudatus tradit: vereor vero ego, ne, quemadmo-

dum in Actis S. Placidi a Mabillonio editis, Gordianus velut illorum auctor falso lectori obtrudatur, ita et hic inane cassumque Stephani Aniciensis nomen vel Petrus Casinensis, vel alius quilibet dolo malo obtruserit, ne solus Petrus Acta Græca, quæ a Gordiano scripta finguntur, vidisse putaretur; quod ut suspicer, faciunt potissimum duo. Primum quidem, quod, ut supra obiter innui, quis tandem fuerit Stephanus ille Aniciensis, penitus ignoretur: alterum, quod ipsa Stephani Aniciensis versio Petro Casinensi, demptis Epistola ad Casinensium monachos et Vitæ Prologo, asseri posse ex monumentis ejusdem Casinensis Bibliothecæ videatur.

AUCTOR J. B.

50 Quod ad Stephanum attinet, nihil ipse de se scripsit, unde, quis fuerit, conjiçi possit: non fuisse tamen Benedictini instituti alumnum, suadere videtur loquendi modus, quo Casinenses monachos alloquens S. Placidum, vestrum martyrem, commilitonem, patronum appellat. In codicibus Mss. Casinensibus dominus Stephanus Aniciensis tantummodo nuncupatur. Arnoldus Wion lib. III Ligni vitæ in Annotatis ad diem 5 Octobris episcopum vocat. Secundo loco, inquit, eam (S. Placidi Passionem) composuit D. Stephanus, Aniciensis episcopus. At e quo fonte Stephani episcopatum hauserit, tacet. Neque sedes ejus episcopalis explorata habetur. Ad episcopos equidem Anicienses referri non potest. Nam Anicienses seu Podienses in Velaunis præsules tom. II Galliæ Christianæ auctæ a col. 687 enumerantur, nec inter illos ullus apparet Stephanus, qui sæculo XII ad annum 33 circiter profecto vixerit. Stephanus tertius anno 1077 sua sede pulsus est; quartus vero sub annum 1220 Aniciensium præsul electus.

si tamen et Stephanus Aniciensis

51 Non deesse autem Bibliothecæ Casinensis monumenta, e quibus S. Placidi Vita seu Passio, quæ Stephanum Aniciensem auctorem præfert, Petro Casinensi diacono adscribi possit, docet me Edmundus Martene num. 47 laudatus: nam post exhibitum Petri Casinensis diaconi in Vitam S. Placidi Prologum ad Gregorium præsulem, a Mabillonio Casini descriptum, Vitæ item initium et finem, quæ supra num. 47 dedi, ita Martene prosequitur: Post hanc Passionem in codice 449 sequitur Sermo Petri diaconi Casinensis in Passione S. Placidi martyris. Tum pariter Sermonis hujus a Petro compositi hoc exordium exhibet: Beatus igitur Placidus ex linea senatoriæ dignitatis erumpens Romanæ civitatis indigena fuit etc.; quibus verbis cum etiam Vitæ S. Placidi, Stephano Aniciensi adscriptæ, initium concipiatur, uno hoc discrimine, quod Placidus in hac Christi Martyr appelletur; quæ alias Stephano adscribitur, hic Petro videtur adscribi. Is præterea est Passio Stephano attributæ epilogus, ut pro concione festo S. Placidi die ad Casinenses reipsa dicta videatur: sic enim habet: Insignis Martyr, et omni tam ætati, quam sexui reverendus, coruscans in terra virtutibus, meritis in cælo vivens, se colenti et amanti ecclesiæ Casinensi indefessus patrocinator assistat, et sua semper solemnia celebrantes sic in præsentem cælesti reconciliet gratiæ, ut in futuro comparticipes faciat coronæ suæ, Jesu Christo Domino largiente, cui decus est et imperium per infinita sæcula sæculorum. Amen. Quid hac de re sit, docere nos Casinenses possunt.

non sit auctor fictitius.